

**Методичні рекомендації
щодо викладання зарубіжної літератури
в закладах професійної (професійно-технічної) освіти Чернівецької
області у 2025/2026 навчальному році**

*Усі види мистецтва служать найвеличнішому
з мистецтв – мистецтву жити на Землі*

Бертольд Брехт

У Концепції Нової української школи названо десять ключових компетентностей, які має забезпечувати майбутня українська школа. Серед них – дві компетентності, що укладаються сааме літературною освітою. Першою у цьому списку, як і належить, виокремлюється компетентність, котра стосується мовленнєвого розвитку. Ця компетентність має назву «Спілкування державною мовою» і конкретизується таким чином: «вміння усно і письмово висловлювати та тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди. Здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних та культурних явищ – у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час. Усвідомлення ролі ефективного спілкування...»

Інша, дев'ята за порядком, компетентність, що іменована як «Загальнокультурна грамотність», має такий зміст «здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва. Ця компетентність передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтям відкритого ставлення до розмаїття культурного вираження інших».

Важливо озброювати здобувачів освіти тими знаннями і практичними вміннями, які будуть необхідні їм у XXI столітті.

Таким чином, спільними для всіх компетентностей є вміння:

- читати і розуміти прочитане;
- висловлювати думку усно і письмово;
- критично мислити;
- логічно обґрунтовувати позицію;
- бути ініціативним, творчим;
- вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення;
- конструктивно керувати емоціями, застосовувати емоційний інтелект;
- співпрацювати в команді.

Формування літературної компетентності та її складників тісно пов'язано з формуванням комунікативності змісту художнього твору, забезпечує проблемно – діалогічне навчання компетентності.

Головна мета літературної освіти – підготувати учнів до входження в сучасний світ, допомогти інтегруватися в соціокультурне середовище, знаходити спільну мову з однолітками різних країн і народів, це виховання поціновувачів Книги, творчих читачів із самостійним критичним мисленням і розрахована на живий діалог викладача й здобувачів освіти.

Навчальний діалог – специфічний процес засвоєння вже здобутих людством знань та досвіду. Важливим в освітньому процесі є те, що вихідними положеннями діалогічного підходу вважають:

- ставлення до здобувача освіти як до суб'єкта життя, здатного до культурного саморозвитку і самовизначення;
- сприймання освіти як культурного процесу, рушійними силами якого є особистісні думки, діалог і співпраця його учасників;
- викладач – посередник між здобувачем освіти і книжкою, здатний ввести особистість у світ культури й підтримати його в індивідуальному самовизначенні;
- у критичних точках діалогу, у точках його найбільшого напруження проблема діалогу стає завданням, яке разом розв'язують викладачі й здобувачі освіти.

Навчальний діалог та медіа – технології на уроках зарубіжної літератури забезпечують позитивні впливи: мотивацію до навчання; керування процесом осмисленого сприйняття літературного твору; вміння аналізувати та інтерпретувати текст; розвиток самостійності та обґрунтованості суджень; формування комунікативних умінь та навичок; розвиток пізнавальних та творчих інтересів; позитивну зміну рівня навчальних досягнень; уміння орієнтуватися у сучасному інформаційному просторі.

Метод інтеграції створює сприятливі умови для формування у здобувачів освіти цілісної картини світу, вироблення здатності сприймати предмети і явища всебічно, системно, емоційно, критично.

Таким чином, вивчення зарубіжної літератури через синтез інших видів мистецтва допомагає здобувачам освіти продуктивніше засвоїти матеріал, розвиває їх всебічно, навчає головному – жити на землі.

Формування комунікативної компетентності здобувачів освіти полягає в здатності й готовності здійснювати міжособистісне спілкування, вступати в контакт, висловлювати свою думку, слухати і розуміти думку співрозмовника, вести дискусію, тобто вирішувати комунікативні завдання при безпосередній підтримці викладача.

Методи, орієнтовані на формуванні **усної комунікації** – це усі форми навчального діалогу, усі *види переказу, доповіді і повідомлення, рольові й ділові ігри, навчальні дослідження і навчальні проєкти, обговорення, дискусії, диспути, виступи на заходах.*

Методи, орієнтовані на формуванні **письмової комунікації**: *твори і перекази, підготовка заміток і статей, телекомунікаційні тексти, повідомлення, участь у творчих конкурсах.*

ІКТ – це додаткова технологія щодо розвитку комунікативної компетентності. Уроки з використанням ІКТ підвищують зацікавленість здобувачів освіти, полегшують сприйняття матеріалу. Це також додаткове джерело інформації. У сучасних умовах, коли інформаційні технології стрімко розвиваються, використання інтернет-ресурсів стає невід'ємною частиною

освітнього процесу. Вони відкривають доступ до великої кількості навчальних матеріалів, сприяють розвитку самостійного навчання здобувачів освіти, а також надають можливість викладачам урізноманітнити методи подачі інформації. Завдяки цим ресурсам навчання стає більш доступним та гнучким, що є особливо актуальним в умовах дистанційного або змішаних форматів. Використання інтернет-ресурсів дозволяє створювати інноваційний навчальний контент, що підвищує зацікавленість здобувачів освіти і покращує їхні освітні результати.

Пропонуємо приклади ресурсів, що допоможуть викладачам створювати навчальний контент як для дистанційного і змішаного формату навчання, так і для офлайн-занять:

- **Всеукраїнська школа онлайн** – платформа містить відеоуроки, тести та матеріали для самостійної роботи з зарубіжної літератури (https://lms.e-school.net.ua/course_category/zarubizhna-literatura/) (10–11 класи).

- **Підручники онлайн** – безкоштовний сервіс підручників у електронному вигляді.

- **База ресурсів за класами й предметами – УМІТИ** – безкоштовний каталог інтернетджерел, який полегшує підготовку до занять. Тут містяться покликання на відео, дидактичні матеріали, наочність за класами, предметами й темами відповідно до чинних навчальних програм.

- **[1000 журавлів – Сайт для вчителів зарубіжної літератури в Україні.](#)**

Для викладачів літератури завжди є актуальним пошук творів для читання, особливо це стосується нововведених творів. Надаємо покликання на сайти онлайн-бібліотек, де розміщені твори зарубіжних письменників:

- **Чтиво** – вільна онлайн-бібліотека україномовної літератури: <https://chtyvo.org.ua/>.

- На сайті **JavaLibre** зібрано велику колекцію книг у форматах, зручних для читання на мобільних пристроях (мобільних телефонах, смартфонах, кпк, планшетах, MP3-плеєрах, букрідерах). Усі тексти можна завантажити безкоштовно або переглядати онлайн: <https://javalibre.com.ua/>.

- **УкрЛіб** – найбільша онлайн-бібліотека української та зарубіжної літератур: <https://www.ukrlib.com.ua/> .
- **Відкрита книга** – електронна бібліотека класики української та світової літератур: <https://sites.google.com/site/openbookclassic/>.
- **Поетика** – поетична бібліотека українською мовою: <http://poetyka.uazone.net> .

Педагогам варто **звернути увагу** на впровадження *веб-квестів, проєктної технології, технології критичного мислення, технології творчих майстерень, технології зустрічних зусиль*.

Викладачі зарубіжної літератури постійно займаються самоосвітою, вчать один у одного. І найкращим стимулом для цього є взаємообмін професійним досвідом. Так, на базі ПТУ № 8 проведено бінарний майстер-клас «Використання цифрових технологій для створення ментальних карт та предметно-мовного інтегрованого навчання на уроках зарубіжної літератури та іноземної мови» (викладач **Скрипничук Лариса Василівна**, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист). У травні місяці відбулося методичне об'єднання у формі нетворкінгу «Формування предметних компетентностей у процесі використання сучасних технологій та їх вплив на підготовку кваліфікованого робітника». Адже сучасне суспільство потребує робітників нової формації — здатних до самоосвіти, орієнтованих на творчий підхід до справи, які мають культуру мислення та конкурентоспроможні на ринку праці.

З цікавими матеріалами виступили: **Плаксюк Інна Іванівна**, викладач Вищого професійного училища № 3 м. Чернівці («Формування предметних компетентностей із зарубіжної літератури для підготовки майбутніх кравців»); **Рогозевич Галина Михайлівна**, викладач Чернівецького професійного ліцею сфери послуг («Інформаційно-комунікаційних технологій на уроках зарубіжної літератури для формування предметних компетентностей»); **Пульбер Алла Іванівна**, викладач Сокирянського вищого професійного училища («Розвиток міжпредметних зв'язків при викладанні зарубіжної літератури та навчання професії «Кухар-кондитер»); **Качмар Юлія Юрївна**, викладач Вищого

професійного училища радіоелектроніки м. Чернівці («Візуальне читання світу: ІКТ як міст між зарубіжною літературою та професією фотографа»).

Педагоги мали можливість поділитися досвідом роботи, підвищити рівень професійної компетентності, удосконалити педагогічну творчість та майстерність. Презентації можна переглянути на сайті Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Чернівецькій області (<http://nmcpto.com.ua/>).

Навчання у **2025/2026 році** здійснюватиметься за програмою зі змінами, затвердженими наказом МОН від 03.08.2022 № 698 які залишаються чинними та розміщені на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

Викладання зарубіжної літератури в закладах освіти України здійснюється *українською мовою*. Твори зарубіжних письменників в курсі зарубіжної літератури вивчаються в *українських перекладах*. Для зіставлення можливе залучення перекладів, переспівів іншими мовами, якими володіють учні (англійською, німецькою, французькою тощо). За наявності необхідних умов бажаним є розгляд художніх текстів (у фрагментах або цілісно) мовами оригіналів. У такому разі предмет «Зарубіжна література» виконує додаткову функцію *вдосконалення володіння учнями іноземними та іншими мовами*.

Звертаємо особливу увагу на те, що запропонована кількість годин на вивчення кожного розділу чи підрозділу є орієнтовною, її можна перерозподіляти на власний розсуд. Резервний час використовується також довільно, зокрема для збільшення кількості годин на вивчення окремого твору, контрольного оцінювання, творчих та інших робіт.

Оцінку за *ведення зошита* з зарубіжної літератури виставляють окремою колонкою в журналі раз на місяць і враховують як поточну до найближчої тематичної. Під час оцінювання зошита враховуємо наявність різних видів робіт і грамотність.

Оцінка за *контрольний твір* із зарубіжної літератури є середнім арифметичним за зміст і грамотність, яку виставляють у колонці з датою написання роботи.

Навчальна та методична література із зарубіжної літератури, рекомендована МОНУ, зазначена у Переліках навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України, що розміщені на офіційному сайті МОН (www.mon.gov.ua).

Рекомендуємо викладачам зарубіжної літератури закладів професійної (професійно-технічної) освіти Чернівецької області:

- *опрацювати* нормативно-правові документи МОНУ щодо викладання зарубіжної літератури у 2025/2026 навчальному році;
- *формувати* у здобувачів освіти культуру усного та писемного мовлення як засобу вільного спілкування та самовираження;
- *залучати* учнів до участі у різних літературних конкурсах, олімпіадах;
- *використовувати* інтерне-ресурси та нові технології у викладанні зарубіжної літератури;
- *розглядати* літературне краєзнавство як компонент літературної освіти.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>.
2. Всеукраїнська школа онлайн. URL: (<https://lms.e-school.net.ua/about>).
3. Закон України «Про освіту». Сайт Верховної ради. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
4. Міністерство освіти і науки України. Офіційний сайт: <https://mon.gov.ua/>.
5. Концепція Нової української школи. URL: <https://surl.lu/xpwgpf>.
6. Підручники онлайн: <https://pidruchniki.in.ua/>
7. Сайт «1000 журавлів»: <https://www.1000журавлів.укр/>

-

Методист НМЦ ПТО
у Чернівецькій області

Лілія ІВАНОВА